

Hvorfor er nogle lande mere religiøse end andre og hvad betyder det for deres økonomi?

Jeanet Sinding Bentzen

Økonomisk Institut, Københavns Universitet

16. september 2016

Mig

- Jeanet Sinding Bentzen
- Adjunkt ved Økonomisk Institut
 - = forsker og underviser
- Forskningsområde: Hvorfor er nogle lande rigere end andre?
- Fag, som jeg underviser i:
 - "Økonomisk historie"
 - "Fundamental determinants of economic outcomes"
 - Dagens emne er underemne i begge fag.

Plan

- Hvorfor taler en økonom om religion?
- Hvordan påvirker religion økonomien?
 - Religion vs religiøsitet
 - Forskningen og dens problematikker
- Hvorfor er mennesker religiøse?
 - Lidt historisk baggrund
 - Forskningen og dens problematikker
- Afrunding

Plan

- Jeres output:
 - Indblik i "religion og økonomi" som felt
 - Indblik i hvordan en økonom arbejder - vores empiriske metode
 - Indblik i hvordan min undervisning foregår

Hvorfor taler en økonom om religion?

- Religion har mange forskellige konsekvenser, som er relevante for en antropolog, sociolog og psykolog, men hvilken betydning har det for en økonom?

- Kun indenfor de sidste 15 år at økonomer for alvor har indset at religion muligvis betyder noget for økonomi (velstand, indkomst per indbygger, ulighed)...

Modellen

- For at kunne sige noget om generelle sammenhænge i verden er vi nødt til at sætte en model op, som ligner virkeligheden så meget som muligt uden at blive for kompliceret...
- Model:

Hvorfor er nogle lande rigere end andre?

Fordi hver person formår at producere mere indkomst

Opfindelser, effektivitet og investeringer

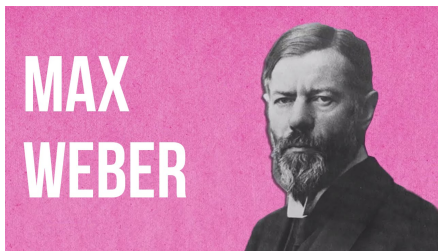
Kulturelle værdier, geografi, institutioner

Religions betydning for økonomi

- Religion påvirker forskellige økonomiske faktorer fordi
 - Religion er et **regelsæt**; du må ikke opnå økonomisk profit, du må ikke opkræve rente, du skal opføre dig pænt, du skal arbejde hårdt osv.
 - Disse regelsæt skaber en bestemt opførsel, som viser sig at påvirke økonomien
- Derfor er studiet af religion relevant for økonomer.
- Lad os så se på konsekvenserne af religion for økonomi...

Forskningen: Max Weber

- Nok den mest kendte, der sagde at religion → økonomi:

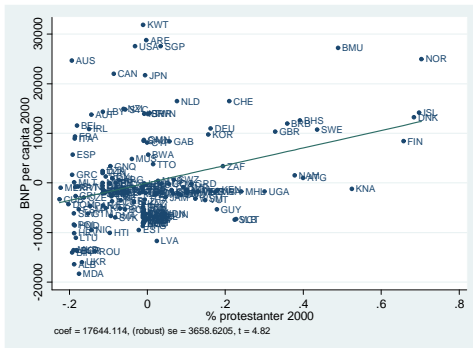
(1864-1920)

- Webers hypotese: Protestantismen → **protestantisk etik** (=sparsommelighed og værdsættelse for hårdt arbejde) → økonomisk fremgang.

Havde Max Weber ret?

- Havde Max Weber så ret i at lande med flere protestanter er rigere, fordi de havde en bedre arbejdsmoral?
- For at svare anvender vi empirisk analyse.
- Først skal vi finde mål for rigdom og protestanter i verdens lande
 - % protestanter i et land er lige til at downloade
 - Hvordan måler vi rigdom?
 - Bruttonationalprodukt (BNP) per indbygger.
 - = Hvor meget den enkelte indbygger formår at producere.
- Oversætter Webers hypotese til noget vi kan teste:
 - Hvis land A er protestantisk og land B er katolsk \implies land A's befolkning arbejder hårdere end land B's \implies land A bliver rigere.

Havde Max Weber ret?

- Teknisk note: Dette er korrelationen efter forskelle mellem kontinenter er fjernet (multipel regressionsanalyse). Derfor negative værdier.
- **Øvelse:** Gå ind på Socrative.com, login som Student oppe i højre hjørne, room: okhist: Bekræfter figuren Max Webers hypotese? True = Ja, False = Nej.

Ja og nej... Nok mest nej...

Religion vs religiøsitet

- Andre har undersøgt andre forskelle mellem protestanter og katolikker (fx Becker and Woessman: "Knocking on Heaven's Door")
- Det var lidt om **typer af religion**: protestantisme vs katolicisme, islam osv.
- Nu: **Religiøsitet**.
- Uagtet hvilken specifik religion man kommer fra, betyder det da noget hvor religiøs man er?

Religiøsitet generelt

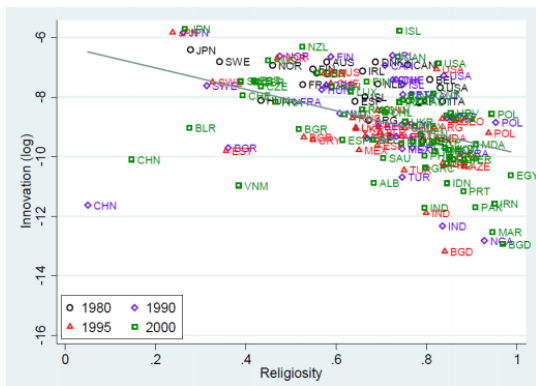
- Religiøsitet \implies evnen til at skabe rigdom?
- Først: Hvordan måles graden af religiøsitet?
- World Values Survey: 7 runder af spørgeskemaer 1981-2014.
- Verdensomspændende interviews af tilfældige personer om deres kulturelle værdier, herunder religiøsitet:
 - Hvor ofte går du i kirke?
 - Tror du på et efterliv? (65%)
 - Tror du på Gud? (87%)
 - Er du en religiøs person? (71%)

Hvordan påvirker religiøsitet økonomien?

- Forskningsresultaterne viser at...
- **Religiøse personer...**
 - **stoler mere** på hinanden, på offentlige instanser, og på markedet
 - er **mere til at stole på** (er mindre villige til at bryde loven, tage imod bestikkelse, snyde i skat, etc.)
 - (Guiso, Sapienza og Zingales)

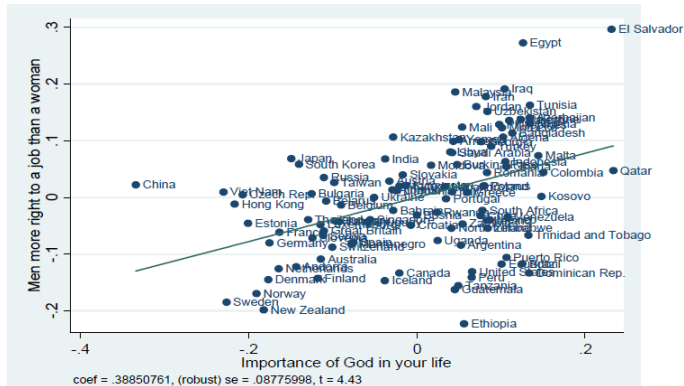
Hvordan påvirker religiøsitet økonomien?

- Andre anerkendte forskere har fundet at mere religiøse lande er **mindre innovative**:

Hvordan påvirker religiøsitet økonomien?

- Og at der er større kønsulighed i religiøse samfund...

Typer af religiøsitet

- Det betyder måske også noget hvilken **type religiøsitet**, vi taler om...
- Indflydelsesrigt studie af Robert Barro:
 - Lande, hvor folk tror mere på Gud, et efterliv osv. oplever større økonomisk vækst
 - Mens lande, hvor folk går oftere i kirke oplever lavere vækst

Opsummering

Hvordan påvirker religion økonomien?

Gevinster

Historisk uddannelse
Dyder som hårdt arbejde
Tillid
Lavere kriminalitet

Udfordringer

Kønsulighed
Færre opfindelser
Koster tid og penge

Oprindelsen af religion

- Religiøsitet altså har så stærke konsekvenser at det kan måles i hårde økonomiske tal,
 - endda aggregeret helt op på landeniveau.
- Hvorfor er nogle lande mere religiøse end andre?
- Først: Hvornår blev religion opfundet?
- **Øvelse:** Socratic (room okhist): Hvor gammelt er det tidligste arkæologiske fund, der viser at mennesket opførte sig religiøst (gravkammer, tilbedelsessted osv)?
- A: ca. 200.000 år gammelt, B: ca. 40.000 år gammelt, C: ca. 10.000 år gammelt, D: ca. 3.000 år gammelt, E: ca. 500 år gammelt.

Hvor kommer religion fra?

- Ca. 200.000 år siden: Moderne menneskes oprindelse (homo sapiens).
- Ca. 100.000 år siden: Mennesket begynder at begrave hinanden.

Ca. 40.000 år siden: Ca. 11.000 år siden:

Venus figur

Göbekli Tepe

Hvorfor opstod religion?

- Relativt store summer af penge, energi og tid blev/bliver brugt på religion.
- Så det er lidt af et paradox hvorfor mennesket overhovedet begyndte på den slags...

Hvorfor opstod religion?

Nogle af de største teorier (fra sociologi, antropologi og psykologi):

- 1 Et forsøg på at kontrollere naturen
- 2 Religion er et bi-produkt af diverse af vore evner (evne til at tænke abstrakt, etc.)
- 3 Religion giver trøst
- 4 Religion giver forklaring
- 5 Religion som et signal på samarbejde
- 6 Religion som magtmiddel

Hvorfor opstod religion?

- Hvilken teori er så korrekt?
- Ikke helt ligetil at teste + nok en blanding.
- Lad os alligevel forsøge at teste teorien: **religion giver trøst når en ulykke rammer...**
- Test: Person A rammes af en ulykke \implies person A bliver mere religiøs end person B, der ikke rammes af en ulykke.
- Hvordan tester vi det?

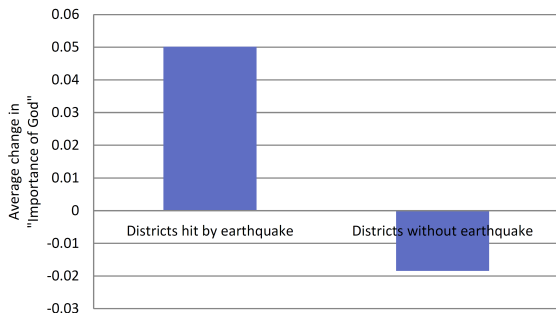
Bliver folk i krise mere religiøse?

Bliver folk i krise mere religiøse?

- Vi skal derfor have fundet en ulykke, der ikke bliver påvirket af hverken religiøsitet eller andre ting, der kunne have noget med religiøsitet at gøre.
 - = IDENTIFIKATION
- Jordskælv!

Bliver folk i krise mere religiøse?

- På tværs af samfund i hele verden finder jeg at religiøsitet stiger som konsekvens af jordskælv.

- Er der udeladt vigtige faktorer? Det kunne da skyldes andet en trøst? Og er der overhovedet en langsigtseffekt?
- Det bruger jeg 75 sider på at teste og bekræfte.

Bliver folk i krise mere religiøse?

- Det tyder altså på at folk, der rammes af jordskælv bliver mere religiøse.
 - Også på længere sigt: børn af immigranter er mere religiøse hvis deres forældre kom fra et land med mange jordskælv.
- Bekræftelse af teorierne "religion som trøst" og/eller "religion som forklaring".
- Det betyder dog ikke en afvisning af de resterende teorier for oprindelsen af religion!

Afrunding

- Religion har fundet vejen ind i økonomers modeller, fordi vore værdier påvirker hvor effektivt vi arbejder og hvor meget vi opfinder og investerer,
 - hvilket påvirker vor generelle velstand.
- Økonomer kan bidrage til feltet vha. vores økonometriske apparat (tal-bearbejdning):
 - Korrelationer er ikke kausalitet.
 - Test af generaliserbarhed.